

نکوهش بيکاري و راهبائي مقابلہ با آن

استاد راہنما :

بتول پورہمتی

گردآورندگان :

۱- آذر بختیاري^۱

۲- زهرا مہدي نيا^۲

۳- شہلا سبزيان^۳

۴- حديث الہ خاني^۴

۵- فريبہ بابا ولديني^۵

شہرستان ہرسين، مدرسہ علميہ حضرت زينب کبری (سلام اللہ علیہا)

۱ - طلبہ پایہ پنجم .
 ۲ - طلبہ پایہ پنجم .
 ۳ - طلبہ پایہ پنجم .
 ۴ - طلبہ پایہ دوم .
 ۵ - طلبہ پایہ دوم .

انسانها از دیرباز به کسب و کار و تأمین معاش خود و خانواده تشویق شده و از تنبلی و بیکاری نهی شده اند همانطوریکه با نگرش به سیره ی عملی پیامبران و امامان و معصومین به این واقعیت می رسیم که در طول تاریخ متمدنی هادیان بشر علاوه بر نقش بزرگ رسالت و هدایت به امر اشتغال و کسب معاش مشغول بودند تا بتوانند معیشت و اقتصاد خانواده و جامعه را به پویایی و کمال برسانند پس انسانهای دیگر از این امر مستثنی نبوده می باید به این مهم بپردازند در آیات و روایات بیکاری مذمت و نکوهش شده چرا که باعث می شود فرد در امور دنیا و آخرت ضرر ببیند و دچار خسران و زیان گردد و راههایی برای مبارزه با آن نیز ارائه گردید از جمله توکل بر خدا، تلاش و کوشش، جلوگیری از اسراف، قناعت، ...

واژگان کلیدی: توسعه اقتصادی، آثار بیکاری، معاش

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱...
.....	
.....	

از هنگامیکه آدمی بر کره زمین پدید آمده برای رفع نیازهای خود نیازمند کوشش بوده، روزی او به صورت آماده و کامل وجود نداشت به ناچار می بایست در طبیعت تصرف می کرد تا غذا و پوشاک و مسکن خود را فراهم سازد باید برای رفع نیازمندیهایش کاری کرد چرا که دنیا مجالی برای تنبلی و بیکاری نبود. امام صادق (علیه السلام) می فرمایند: «آنگاه که آدم به زمین هبوط کرد نیازمند به غذا و آشامیدنی شد مشکل را با جبرئیل طرح کرد: جبرئیل گفت کشاورزی کن». ارزش کار در دین چنان است که بنابر متون دینی برترین انسانها به آن می پرداختند. آیات و احادیث از آدم تا خاتم را اینگونه معرفی می کند که برای تامین زندگی کار اقتصادی داشتند و علاوه بر اینکه خود کار می کردند دیگران را به انجام آن تشویق می کردند. و به شدت بیکاری را نکوهش و مذمت می کردند. روایات زیادی از معصومین در این زمینه وجود دارد که همگی به روشنی گویای این مسئله است. در کتابهایی چون وسایل الشیعه، الحیاه، غررالحکم ... و کتب اخلاقی و تربیتی چون نهج البلاغه، نهج الفصاحه و تعلیم و تربیت در اسلام همگی گویای این مسئله هستند با وجود این کتابها و کتابهای فراوانی دیگر که در زمینه بیکاری وجود دارد ولی در همه ی این آثار و دیگر آثاری که در ضمن تحقیق نام برده خواهند شد همگی به صورت پراکنده و حاشیه ای به این موضوع پرداخته شده است. همین باعث بوجود آمدن انگیزه برای محقق شد که به جمع آوری مطالب در این زمینه بپردازد و تمام جوانب و زوایای آن را مورد بررسی قرار دهد. جامعه ی ما به علت اعتقاد به دین اسلام و نیازمندی به توسعه اقتصادی پس ما باید نقش بیکاری را عقب ماندگی کشور بشناسیم و درک صحیحی از دیدگاه اسلام پیرامون بیکاری داشته باشیم تا با بهره گیری از راه های آن برای حل این معضل بکوشیم در این تحقیق ابتدا بیکاری تعریف می گردد. بعد علتهای بیکاری، خطرات و اثرات آن مورد بررسی قرار می گیرد سپس به نکوهش بیکاری از دیدگاه

آیات و روایات پرداخته خواهد شد و در آخر راههای مقابله با آن از دیدگاه اسلام بیان خواهد شد.

۱. تعریف بیکاری

بیکاری در لغت به معنی بی شغل، بی پیشه و کسی که کاری ندارد می باشد. و در اصطلاح ویژگی آنکه شغل و حرفه ای ندارد یا آن را از دست داده و فعلاً بیکار است و دنبال یک شغل مناسب می گردد. افراد بی کار منتظر گذشتن وقت بیش تر در کوچه ها دیده می شوند. در عرف و محاوره ویژگی آنکه به کار کردن علاقه ندارد و اوقات خود را به بطالت، بیهودگی و ول گردی می گذرانند.^۱ در لغت لکی به معنی انسان بی سرشته و بسیار کم کاره ناتوان در انجام کار (بی دسلات - بی چنگچول)^۲ و در اصطلاح علم اقتصاد، ادارات فرد بدون شغل که نامش در اداره ی کاریابی ثبت شده باشد نوعی از بی کاری که ناشی از تحولات اقتصادی و بحران های مربوط به آنهاست که یا به صورت پنهان است که به دلیل پائین آمدن سطح کار و دست مزد کارکنان یک مرکز اقتصادی مانند کارخانه ها به وجود می آید به دلیل کساد بودن وضعیت و فعالیت آن است یا به صورت فصلی است. به دلیل تغییرات فصلی است مانند رکود فعالیت های ساختمانی در زمستان.^۳

از دیدگاه اسلام یکی از دستورات اکید اسلام کار و فعالیت در جامعه است این مهم نه تنها در رفع نیازهای معیشتی و دنیوی انسان مؤثر است در نیل به سعادت اخروی او نیز تأثیر بسزایی دارد. یکی از اصول سلامت جامعه و استقلال آن و عدم اتکای وی به قدرت های شیطانی جهانی داشتن اقتصادی سالم است. اقتصادی که رفاه عموم مردم را تامین کند و حوائج و نیازها را برای همه اقشار جامعه خصوصاً فقرا و مستمندان به سادگی تامین کرده

^۱ - سیاح، عبدالحمید، فرهنگ جامع فارسی به فارسی، تهران، انتشارات کتابخانه، ۱۳۷۳، ص ۱۵۵.

^۲ - کیانی کولیوند، کریم، فرهنگ کیان (فرهنگ و واژه نامه ی لکی)، ج ۱، خرم آباد، سیف، ۱۳۸۹، ص ۲۱۸.

^۳ - انوری، حسن، فرهنگ بزرگ سخن، ج ۲، تهران، انتشارات سخن، ۱۳۸۱، ص ۱۱۶۷.

دیدگاه به دلیل همین تفکیک، در این حیطة، جايي براي بايدها و نبايدهاي شرعي و جهت گيري هاي معنوي و اندرزهاي آخرت جويانه قائل نيستند.

طبعاً هيچ يك از اين دو نگرش با اصول اساسي مكتب متعالي و جامع اسلام و تأكيدهاي قرآن كريم و نيز سفارش هاي علمي معصومان (عليهم السلام) درباره عدم انفكاك صلاح دنيا و آخرت سازگاري ندارد. سفارشات قرآن كريم به جهاد با مال و جان و انجام انفاق گوناگون مانند قرض الحسنه، صدقات و خيرات و مبرات و منظور شدن ثواب هاي بزرگ براي آن ها و نيز سيره عملي پيامبر اكرم (صلي الله عليه وآله وسلم) و امامان معصوم (عليهم السلام) همگي مؤيد اين نکته است كه سخت كوشي و تلاش اقتصادي براي تأمين نيازهاي خود، خانواده و جامعه في نفسه امري ارزشمند و لازم است و اين تلاش ها نه تنها با آخرت گرایی سازگار است، بلكه اگر با اهداف ياد شده و به قصد رضاي الهي و با رعايت حقوق و ضوابط شرعي انجام گيرد، نقشي اساسي و ستودني در سعادت اخروي خواهد داشت. چنانچه در روايت از معصومان (عليهم السلام) از تلاش اقتصادي، ولو براي تأمين معاش زندگي شخصي و خانوادگي اين گونه تجليل شده است: «أَلْكَادُ لِعَيَالِهِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛ كسي كه براي تأمين نيازمندي هاي خانواده (افراد تحت تكفل) خويش كار مي كند مانند جهادگر در راه خداست»^۱.

^۱ - محمد، سليمي، راهكارها و راهبردهاي جهاد اقتصادي، همان كتاب، ص ۳۲ - ۳۱.

۱۴. منابع و مأخذ

*قرآن

*نهج البلاغه

۱. احمدی، فخرالدین، کارآفرینی، تهران، سفید اردهال، ۱۳۸۷

۲. اسحاقی، سید حین، همت مضاعف - کار مضاعف، قم، خادم الرضا، ۱۳۸۹.

الاشکوری، علی الحسین، تحریر الوسیله، ج ۱، پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰.

اکبری و پسران، محمود، درسها و هشدارها، قم، گلستان ادب، ۱۳۸۹.

امینی، ابراهیم، جوان و همسرگزینی، چاپ سوم، قم، موسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۷.

انوری، حسن، فرهنگ بزرگ سخن، ج ۲، تهران، انتشارات سخن، ۱۳۸۱.

بیابانی، علی، مجموع مقالات زنان و پدیده بیکاری ساختاری در کشور، ۱۳۸۲.

- پاینده، ابوالقاسم، نهج الفصاحه، مترجم جعفر خلیلی، ج ۱، تهران، موسسه فرهنگی همسایه، ۱۳۷۸.
- پسندیده، عباس، رضایت از زندگی، قم، دارالحدیث، ۱۳۸۴.
- جمالی، عیسی، مقاله اثرات بیکاری، تهران، مدیریت و سازماندهی امور جوانان، فردا به.
- حراملی، محمدبن حسن، وسایل الشیعه، ج ۴، انتشارات ناس، ۱۳۸۴.
- حسینی، حمیدرضا، سیره اقتصادی امام علی (علیه السلام)، تهران، کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۸.
- حکیمی، محمدرضا و دیگران، ترجمه الحیاه، ج ۵، نشر دارالحدیث، ۱۳۵۹.
- خلیلیان اشکذری، محمدجمال، فرهنگ اسلامی و توسعه اقتصادی، قم، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۳.
- خمینی، روح الله، صحیفه ی نور، ج ۴، تهران، مرکز فرهنگی وزارت ارشاد، ۱۳۹۱.
- دشتی، محمد، ترجمه عربی نهج البلاغه، انتشارات مشرقین، ۱۳۷۹.
- دفتر امور فرهنگی تبلیغات اسلامی، اهمیت کار و ارزش کارگر در اسلام، تهران، ۱۳۷۷.
- دفتر فرهنگ وزارت کار و امور اجتماعی، اخلاص در کار و عبادت، انتشارات منطق ۱۳۷۹.
- رحمانی، عباسعلی، وجدان کار، تهران، انتشارات پژوهش توس، ۱۳۸۲.
- رسولی، هاشم، غررالحکم و دررالکلم (فارسی - عربی)، تهران، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۴.
- رضایی اصفهانی، محمدعلی، تفسیر قرآن مهر، ج ۵.
- رضایی، مجید، کار و دین، تهران، کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۲.

- سازمان برنامه و بودجه، مجموعه مقالات گردهمایی بررسی مسئله فقر و فقرزدایی.
- سبحانی تبریزی، جعفر، سیمای اقتصاد اسلامی، قم، موسسه امام صادق (علیه السلام)، ۱۳۹۱.
- سلیمی، محمد، راهکارها و راهبردهای جهاد اقتصادی، قم، نشر هاجر، ۱۳۹۱.
- سیاح، عبدالحمید، فرهنگ جامع فارسی به فارسی، تهران، انتشارات کتابخانه، ۱۳۷۳.
- صدوق، ابن بابویه، من لایحضر و الفقیه، ج ۳، نشر دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۰.
- طباطبایی، محمدحسین، تفسیر المیزان، مترجم محمدباقر موسوی همدانی، ج ۳۷، تهران، کانون انتشارات محمدی، ۱۳۶۰.
- طبرسی، فضل بن حسن، ترجمه علی کرمی، تفسیر مجمع البیان، ج ۱۴.
- فربد تهرانی، مرتضی، گفتار فلسفی، ج ۳، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۵.
- قائمی، علی، نظام حیات خانواده در اسلام، تهران، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان، ۱۳۸۸.
- قرائتی، محسن، تفسیر نور، ج ۵، مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، ۱۳۸۲.
- قریشی، شریف، کار و حقوق کار، چاپ چهارم، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۶.
- قمی، عباس، سفینه البحار غنی، ج ۱، تهران، کتابخانه سینایی، ۱۳۶۴.
- کزازی، ابوالفضل، مجموعه مقالات توسعه اشتغال در حوزه فرهنگ، تهران، ۱۳۸۲.
- کلینی، محمد بن یعقوب، الفروع عن الکافی، ترجمه جواد مصطفوی، تهران، علمیه اسلامی، ۱۳۴۴.
- کیانی کولیوند، کریم، فرهنگ کیان (فرهنگ و واژه نامه ی لکی)، ج ۱، خرم آباد، سیف، ۱۳۸۹.

مجلسي، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۷۴، انتشارات دارالحیاء، ۱۴۰۳ ق.

محمدي ري شهري، محمد، میزان الحکمه، قم، دارالحديث، ۱۳۸۸.

مزارعي، ناصر، اصول علم اقتصاد، تهران مرکز آموزش مدیریت دولتي، ۱۳۵۳.

مطهري، مرتضي، بيست گفتار، تهران، صدرا، ۱۳۷۲.

مکارم شیرازي، ناصر، تفسير نمونه، ج ۱۸، دارالکتب الاسلاميه، ۱۳۸۸.

موسسه فرهنگي هنري قدر ولايت، اقتصاد — عرصه اقتصادي از نگاه رهبر معظم انقلاب اسلامي.

موسوي، فضل الله، گفتارهاي درباره ي حقوق کار، تهران، انتشارات اندیشه ي جوان، ۱۳۹۰.

ميرمعزي، حسين، نظام اقتصادي اسلام، تهران، کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۸.

نيلي، مسعود، مباني اقتصادي، تهران، دانشکده مدیریت دانشگاه شريف، ۱۳۹۴.

اينترنت، سايت معرفت قرآن، مقاله خليل منصوري.